

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Випуск 11

*Матеріали Всеукраїнської
науково-практичної конференції
“Правова держава: досвід, можливості,
механізми формування в сучасній Україні”,
м. Київ, МАУП, 24 квітня 2014 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2014

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 5 від 28.05.14)*

Редакційна колегія:

А. М. Подоляка (голова), д-р юрид. наук, проф.;
А. А. Ізнатченко (заступник голови), канд. техн. наук;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук, проф.;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
Ф. М. Медвідь, канд. філос. наук, проф.
О. В. Куроченко, д-р екон. наук, проф.;
А. С. Лисецький, д-р екон. наук, проф.;
І. П. Розпутенко, д-р наук держ. упр., проф.;
Г. П. Ситник, д-р наук держ. упр., проф.;
Ю. П. Сурмін, д-р соціальних наук, проф.;
В. В. Утвенко, канд. іст. наук, доц.;
Н. М. Чернуха, д-р пед. наук, проф;
М. В. Чечетов, д-р наук держ. упр., проф.;
Н. П. Ярош, д-р наук держ. упр.

Видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”

Становлення і розвиток української державності : [зб. наук. пр.] /
МАУП. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

С76 Вип. 11: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. “Правова держава: досвід, можливості, механізми формування в сучасній Україні”, м. Київ, 24 квіт. 2014 р. / редкол.: А. М. Подоляка (голова) [та ін.]. — 2014. — 362 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано статті учасників науково-практичної конференції, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — становленню України як держави. Розглядається формування державності в Україні у різні періоди історії та в різних аспектах.

Для науковців і державних службовців, політиків і політологів, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і суспільства.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

Лисецький А. С. Аграрний ринок: нова парадигма розвитку	102	Соколовська К. М. Демократичні засади судової реформи гетьмана Павла Полуботка	148
Лисовский П. Н. Мудрость как континуум духовной безопасности в противодействии международному терроризму	109	Утвенко В. В. Правове регулювання розвитку житлово-комунального господарства: зарубіжний досвід та Україна	152
Литвиненко В. І. Громадянське суспільство як запорука миру в Україні	114	Христинченко Н. П. Вплив правової держави на процес управління науковою діяльністю в Україні	156
Медвідь Ф. М. Національна безпека Української держави: становлення та шляхи забезпечення	116	Бігдаш В. Д. Фінансово-економічні механізми асиметрії інформації при формуванні правової держави	161
Муравйов К. В. Юридичний аналіз законності Постанови ВР України № 757 “Про самоусунення Президента України від виконання конституційних повноважень та призначення позачергових виборів Президента України”	122	Бортник В. А. Особливості реформування судової системи в сучасній Україні	164
Низенко Е. І. Еволюція наукових поглядів на проблему безпеки підприємництва в сучасних умовах	127	Глушко Л. О. Психологічні особливості стилів управління в сучасних навчальних закладах	167
Пальм Н. Д. Необхідність правової підготовки фахівців соціальної сфери в українському суспільстві	131	Корінчевська І. А. Державне управління в галузі охорони здоров'я	171
Подгорна Г. В., Тьорло В. О. Інноваційний напрям імпоротної діяльності фірм на ринку 3D-принтерів	135	Котеньова О. В., Волобоєва Т. В. Особливості застосування адміністративно-господарського штрафу як виду господарсько-правової відповідальності	176
Корнієнко М. В. Місце ОВС в системі забезпечення економічної безпеки	138	Медвідь Я. Ф. Страхова справа в Україні в умовах незалежності	179
Попова А. В., Тьорло В. О. Економічні аспекти забезпечення організації імпоротної діяльності суб'єктів господарювання України на ринку банкоматів	140	Міхатуліна О. М. Державне регулювання господарської діяльності в сучасних умовах ринку	188
Радзімовська С. Ф. Державне управління в період політичної нестабільності	142	Савіовський М. Ю. Принцип субсидіарності: теоретико-методологічні можливості	191
		Савіовський С. Ю. Шляхи вдосконалення нормативно-правового забезпечення державної мовної політики	197

ВПЛИВ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ НА ПРОЦЕС УПРАВЛІННЯ НАУКОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УКРАЇНІ

Становлення і розвиток української державності, вип. 11, с. 156–160

У сучасному світі саме “економіка знань”, що ґрунтується на застосуванні прогресивних технологій, є тим фундаментом, на якому вибудовується стратегія економічного розвитку будь-якої сучасної держави і Україна не є винятком. Саме рівень розвитку наукової діяльності має безпосередній вплив як на загальний рівень розвитку інформаційних технологій, так і реальну можливість їх використання у різноманітних сферах життєдіяльності громадян. Крім того, однією з основ прогресивного функціонування держави є активне стимулювання нею розвитку свого наукового потенціалу, що включає в себе збереження наукових кадрів, підтримку наукових досліджень, посилення зв’язків між наукою та економікою, залучення інвестицій в інноваційний розвиток наукової сфери. Державне ефективне управління науковою діяльністю має реалізовуватися як на національному, так і на регіональному рівнях.

Необхідно відзначити, що питання участі держави в процесі управління науковою діяльністю неодноразово були предметом обговорення багатьох наукових форумів, конференцій, круглих столів тощо. Окремі аспекти правового статусу органів державно-

го управління розвитком науки, планування, координації наукових досліджень і розробок, фінансування, матеріально-технічного забезпечення наукових досліджень, підготовки наукових кадрів стали предметом дослідження відомих вітчизняних та зарубіжних фахівців, серед яких слід відзначити В. Б. Авер’янова, О. Ф. Андрійко, Г. В. Атаманчука, Д. М. Бахраха, Ю. А. Ведернікова, К. І. Беякова, Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, І. П. Голосніченка, С. В. Ківалова, Т. О. Коломосьць, В. К. Колпакова, С. О. Мосьондза, П. М. Рабіновича, О. Ф. Скакун, С. С. Студенікіна, С. Г. Стеценка, Ю. О. Тихомирова та багатьох інших. Проте, незважаючи на значну кількість досліджень різноманітних аспектів діяльності державних органів у сфері управління освітою та наукою (реєстраційних дій, дозвільних дій, контрольно-наглядової діяльності тощо), розкриття концептуальних ідей інституційного впливу держави щодо розвитку наукового потенціалу країни є недостатньо дослідженим. Тим самим, необхідність підвищення ролі та значення держави у процесі управління науковою діяльністю, з одного боку, та актуальність комплексних наукових напрацювань з цієї

проблематики — з другого, обумовлюють мету висвітлення теми.

Безумовно, нині держава відіграє провідну роль у регулюванні і підтримці наукової діяльності в Україні. Держана діяльність у цій сфері полягає у застосуванні прямих і непрямих методів регулювання, а саме: прийнятті основних регулюючих нормативно-правових актів, запровадженні державного замовлення на наукові розробки, утримання та фінансування бюджетних наукових установ та організацій. Необхідно зазначити, що основи розвитку науки в Україні, безумовно, закладені в Конституції нашої держави. Так, відповідно до ст. 54 Конституції України громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності [1]. Тим самим, закріпивши право на свободу наукової творчості, Україна взяла на себе зобов'язання гарантувати громадянам України реалізацію їх наукових творчих потреб та можливість їх розвитку.

Також слід відзначити, що важливу роль у реалізації інноваційного вектору розвитку, з яким нерозривно пов'язана сфера наукової діяльності, відіграє визначення цілей держави в процесі управління науковою діяльністю. Сьогодні можна відзначити, що загалом державна політика у сфері науки в Україні спрямована на збереження і розвиток науки, забезпечення соціальної стабільності, економічного зростання і національної безпеки держави. Основними цілями

державної науково-технічної політики є розвиток, раціональне розміщення та ефективне використання науково-технічного потенціалу, збільшення внеску науки і техніки в розвиток економіки держави, реалізація найважливіших соціальних завдань, забезпечення прогресивних структурних перетворень у галузі матеріального виробництва, підвищення його ефективності та конкурентоспроможності продукції, поліпшення екологічної обстановки, зміцнення обороноздатності держави та безпеки особистості, суспільства і держави, зміцнення взаємозв'язку науки й освіти [3, 137]. А серед основних положень державної політики в процесі управління науковою діяльністю акцентувалась увага на системне і своєчасне використання досягнень і можливостей науки.

Держава здійснює цілий комплекс повноважень у сфері управління науковою діяльністю. У цьому контексті в літературі з теорії державного управління існує декілька підходів до повноважень держави у сфері управління науковою діяльністю. Загалом, доволі поширеною є класифікація повноважень управління на правові та неправові. Зокрема, до повноважень у сфері управління науковою діяльністю можна віднести: визначення державних пріоритетів (концепцій, стратегій) розвитку наукової діяльності; прийняття державних цільових наукових програм; прийняття рішень щодо рівня наукових кадрів; сприяння створенню технологічних парків та їх проектів, інноваційних проектів, проектів наукових парків; проведення реєстрації та обліку науково-дослідних і дослід-

но-конструкторських робіт, дисертацій; проведення експертизи наукових робіт тощо.

Якщо вести мову про повноваження у сфері управління науковою діяльністю, які стосуються визначення державних пріоритетів (концепцій, стратегій) розвитку наукової діяльності, то насамперед необхідно звернутись до положень Закону України “Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки”. Відповідно до ст. 3 зазначеного Закону такими визнаються:

- фундаментальні наукові дослідження з найважливіших проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави;
- інформаційні та комунікаційні технології;
- енергетика та енергоефективність;
- раціональне природокористування;
- науки про життя, нові технології профілактики та лікування найпоширеніших захворювань.

З метою реалізації визначених напрямів держава сприяє та стимулює розробку та виконання за визначеними пріоритетними тематичними напрямами наукових досліджень і науково-технічних розробок державних цільових програм. Крім цього, реалізація забезпечується завдяки державному замовленню на науково-технічну продукцію, через підготовку наукових кадрів, інформаційному та матеріально-технічному забезпеченню наукових досліджень

і науково-технічних розробок (ч. 1 ст. 5) [8].

При прийнятті державних цільових наукових програм необхідно враховувати ряд факторів, які допоможуть зробити їх більш ефективними. По-перше, головна мета програми має бути визначена таким чином, аби не втратити свою актуальність у короткий проміжок часу. Адже згідно з абзацом 3 ч. 2 ст. 14 Закону України “Про державні цільові програми” втрата актуальності головної мети програми є підставою для дострокового припинення її виконання. По-друге, заходи, завдання та показники державних цільових програм мають бути обґрунтованими та реальними для виконання, адже вони враховуються під час складення проекту Державного бюджету України на відповідний рік. У разі дефіциту бюджетних коштів, завищені показники можуть стати причиною того, що проект програми, або сама програма не будуть затверджені і, відповідно, виконані [7]. Отже, повноваження не мають розглядатись лише як відокремлена управлінська діяльність. Під час їх здійснення потрібно враховувати, що вони передусім спрямовані на реалізацію функцій та завдань держави, які у сучасних умовах неможливо виконати, якщо не сприяти розвитку наукової діяльності.

Крім того, досліджуючи роль держави у процесі управління науковою діяльністю, окрему увагу необхідно зосередити на проблемних аспектах зазначеного питання. Так, проблеми в окресленій сфері, як вважає О. Й. Вівчар, проявляється в недостатньо ефективному використанні наукового потенціалу. Розвиток

наукової діяльності має стати невід'ємною складовою реформування економіки країни, адже недостатня увага до розвитку науково-технічної сфери обумовлює структурну деформованість економіки та домінування низькотехнологічних виробництв, які малосприйнятливі до наукових досягнень і не можуть забезпечити підвищення конкурентоспроможності економіки [8, 186]. На думку окремих авторів, проблеми управління науковою діяльністю значною мірою зумовлені відсутністю чи лише фрагментарністю розвитку концептуальних ідей управлінського впливу держави щодо збереження та розвитку інтелектуального, в першу чергу наукового потенціалу країни, що безпосередньо задіяний на розв'язання проблем державного управління [9, 188]. Ключовим моментом надолуження упущеного у цій сфері, на нашу думку, має стати пошук шляхів та механізмів активізації державних заходів щодо подолання неналежного попиту на відповідні дослідження у науковій сфері.

За словами В. В. Прошкіна, основні причини недостатнього розвитку наукової діяльності полягають у:

- 1) недостатньому фінансуванні наукових досліджень і розробок;
- 2) фізичному та моральному старінні наукового обладнання;
- 3) низькому попиту підприємств на результати наукових досліджень;
- 4) недостатній соціально-економічній привабливості роботи фахівців у науковій сфері [10, 324].

Таким чином, основне призначення держави у процесі управління науковою діяльністю проявляється в такому:

а) запровадження новітніх наукових програм у поєднанні і з підготовкою та залученням висококваліфікованих кадрів;

б) створення виконавцям необхідних умов, які стимулюють наукову діяльність;

в) реалізація різноманітних проєктів, спрямованих на підвищення наукового потенціалу в суб'єктів, діяльність яких пов'язана із забезпеченням наукової діяльності;

г) надання державних замовлень, які забезпечують початковий попит на більшість нововведень, які згодом широко застосовуються у науковій галузі;

д) організація та проведення науково-практичних конференцій, семінарів, виставок, презентацій;

е) упровадження оцінок розвитку діяльності наукових установ;

є) організаційне та методичне керівництво винахідницькою роботою;

ж) створення різних моделей інтеграції науки і вищої освіти.

Реалізація запропонованих напрямів розвитку наукової діяльності в Україні дасть змогу значно підвищити рівень наукового потенціалу, стабілізувати прискорений процес оновлення виробництва, ефективно використовувати внутрішні та залучені зовнішні інвестиції на наукову діяльність.

Література

1. *Конституція України*: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // ВВР України. — 2006. — № 30. — Ст. 141.
2. *Мілова Т. М.* Поняття та зміст конституційного права людини і громадянина на свободу наукової твор-

- чості / Т. М. Мілова // Часопис Київ. ун-ту права. — 2006. — № 3. — С. 53–58.
3. *Ткаленко Н. В.* Структура науково-технічного потенціалу України / Н. В. Ткаленко // Вісник ЖДТУ / Економічні науки. — 2011. — № 2 (56). — Ч. 2. — С. 137–140.
 4. *Организация управления в Академии наук Украинской ССР: опыт и проблемы (1961–1986 гг.)* / [Г. М. Добров, Б. С. Стогний, В. Е. Тонкаль и др.]. — К.: Наук. думка, 1988. — 356 с.
 5. *Мосьондз С. О.* Форми здійснення державної політики у сфері науки в Україні / С. О. Мосьондз // Юрид. часопис Нац. акад. внутр. справ. — 2012. — № 2. — С. 47–53.
 6. *Закон України* “Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки” від 11.07.2001 № 2623-III // ВВР України. — 2001. — № 48. — Ст. 253.
 7. *Закон України* “Про державні цільові програми” від 18.03.2004 № 1621-IV // ВВР України. — 2004. — № 25. — Ст. 352.
 8. *Вівчар О. Й.* Інноваційна діяльність в Україні та напрями її розвитку / О. Й. Вівчар, Н. М. Паранька // Наук. вісн. НЛТУ України. — 2011. — Вип. 21.9. — С. 183–187.
 9. *Гагаріна С. Г.* Актуальні напрями розвитку наукового потенціалу державного управління в Україні / С. Г. Гагаріна // Наук. вісн. Акад. муніципального упр. Сер. “Управління”. — 2011. — № 2. — С. 185–191.
 10. *Прошкін В. В.* Основні напрямки науки в університеті / В. В. Прошкін // Наук. вісн. СДПУ. — 2010. — № 5 (7). — С. 323–331.